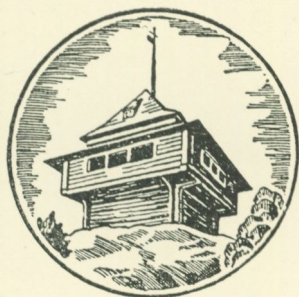

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1937**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1937

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · SIGFRID SVENSSON

*Årsbokens omslagssidor med motiv från Älvrosgården
och Högloftet på Skansen äro utförda efter
fotografier av Olof Ekberg.*

Tryckt i gravyrtryck hos

Victor Pettersons Bokindustriaktiebolag, Stockholm 1937

HUR CHARLES TOTTIES HEM PÅ SKANSEN INREDDDES

av Gösta Selling

När Stockholmskvarteret på Skansen för några år sedan fick sin "stadsplan", reserverades en tomt vid huvudgatan för ett stenhus. Skansens lilla stad skulle nämligen ge en ensidig och ofullständig bild av gamla tiders Stockholm, om man endast flyttade hit trähus. Här borde just finnas ett gulputsat stenhus med brutet tak av den typ, som på 1700-talet började uttränga de rödfärgade och grå timmerhusen tack vare intensiv propaganda för skonandet av våra skogar och för att minska eldens fruktade och förödande härjningar i våra städer. Efter åtskilligt letande lyckades man också ute på Söder finna ett tvåvåningshus, som i allt väsentligt fanns kvar i det skick det byggts år 1760 och som också skulle kunna rymmas på den efter storstadsförhållanden mycket trånga tomten på Skansen. Ingen kunde visserligen veta, om och när detta hus skulle rivas. Men arbetet inom ett museum bedrives ju på lång sikt, och var och en vet, att marken darrar under de gamla husen på Stockholms malm. Inom parentes kan nämnas, att just det åtrådda huset ännu står kvar på sin plats.

Så kom på hösten 1930 meddelandet, att två skansenvänner, som önska bibehålla sin anonymitet, till Skansen skänkt de dyrbara och eleganta rumsinredningarna i den s. k. Tottieska malmgården på Söder, som då skulle rivas. Gåvan kompletterades

Föreliggande uppsats, vars författare är den, som närmast haft om hand Tottieska malmgårdens uppbyggande och inredande på Skansen, kompletteras av hans uppsats Tottieska malmgården, ett borgerligt fideikommiss på Södermalm i Fataburen 1931. (Red:s anm.)

av byggmästare Olle Engkvist med erforderligt byggnadsmaterial från huset. På så sätt blev det möjligt att på Skansen uppföra en trogen kopia av den då kvarstående delen av malmgårdsbyggnaden.

Givarnas och Skansens önsknings sammanfölo på en mycket viktig punkt: de skänkta dyrbarheterna borde inte under någon längre tid magasineras och döljas för världens blickar. Denna till synes utopiska fordran kunde glädjande nog förverkligas redan året därpå, sedan Stockholms stads brandförsäkringskontor skänkt 75,000 kronor till uppförandet av byggnaden såsom ett äreminne över sin förnämste stiftare, Charles Tottie, malmgårdens byggherre och den, som 1773 gjorde den nybyggda gården till fideikommiss.

Kanske man så här långt efteråt kan förråda, att de, som närmast berördes av saken, innerst inne bävade en smula inför uppgiften att resa detta äreminne. Ty hur roligt och intressant arbetet än kunde te sig, fanns det många svårigheter att övervinna, innan byggnaden kunde återuppstå och forma bilden av ett för länge sedan skingrat hem. Det visade sig visserligen ganska snart, att den del av den gamla malmgårdsbyggnaden, som innehöll de egentliga bostadsrummen med deras eleganta inredningar, kunde rymmas på den ovan omtalade stenhustomten. Därmed var en viktig fråga löst och en kännbar lucka fylld i Skansens stads-kvarter. Men därmed voro problemen ingalunda lösta. Det gällde även att möblera huset och rummen på ett sådant sätt, att det skulle kunna suggerera bilden av en storborgares hem i 1700-talets Stockholm.

Att möblera ett hem torde vara en svår uppgift för var och en, som icke anlitar den bekväma genvägen att låta en inredningsfirma "möblera medan man sover". Det kan gälla att kompromissa mellan personlig smak — eller kanske man bör säga personliga tycken — och ekonomiska resurser. Ibland kan man ha svårt att välja i ett överflöd av lockande och vackra ting, ibland kan det vara omöjligt att få tag i det man oundgängligen anser sig behöva. Hur mycket svårare bör det då inte vara att möblera rum från en helt annan tid än vår och göra det på ett sådant sätt, att det kan

ge intryck av ett hem från just denna länge sedan svunna epok. Här blir det sannerligen aldrig fråga om *embarras de richesse*, ty även i bästa fall är det urval av föremål, som man kan röra sig med, oerhört begränsat. Och detaljer, som man i ett modernt hem aldrig behöver tänka på och som arrangeras helt automatiskt, kunna växa ut till stora och svårlösta problem. Hit höra t. ex. gardinuppsättningar och möbelklädselar, för att inte tala om en så väsentlig sak som möblernas inbördes placering. Även om man har utförliga uppgifter om ett rums ursprungliga möblering, kan man tveka om betydelsen av vissa termer. Vad är t. ex. skillnaden mellan en "mansbyrå" och en "fruntimmersbyrå"? Hur kunde ett par lärftsgardiner se ut, och hur var 1700-talets nettelduk beskaffad, i all synnerhet då man vet, att detta stoff bl. a. importerades från Kina?

Jag skall här inte trötta med att tala om de mera allmänna hjälpmedel man kan ha vid ett arbete som detta och de principer, som böra vara ledande, i all synnerhet som Sigurd Wallin redan behandlat dessa frågor på ett förebildligt sätt i *Fataburen* 1932 i sin uppsats om Skogaholms möblering. I stället skall jag söka skildra de mera speciella frågor, som mötte oss vid möbleringen av det Tottieska hemmet. Först kanske det är nödvändigt att orientera läsaren en smula i huset, jämför planerna bild 1—2. Från förstugan i bottenvåningen kommer man in i själva bostadsvåningen, vars första rum enligt traditionen är matsalen. Till vänster om salen ligga förmak och sängkammare, till höger ett litet rum, som på 1700-talet helt enkelt kallades "hörnkammaren innanför salen". I övre våningen ligga stora festsalen med fyra fönster och därbredvid det lilla kafferummet, vars funktion tydligt framgår av benämningen. Av dessa rum ha tre, nämligen matsalen i bottenvåningen, stora salen och kafferummet panel av cederträ, i de båda sistnämnda rummen kompletterad med elegant målade väggfält. Förmaket har en vackert skulpterad boasering av mörkglänsande kubamahogny. Sängkammaren, vars ursprungliga inredning var spolierad, har på Skansen försetts med målade väggfält från ett annat Stockholmshus, inrett samtidigt som den Tottieska malmgården, i början av 1770-talet.

TOTTIESKA MALMGÅRDEN BOTTENPLAN

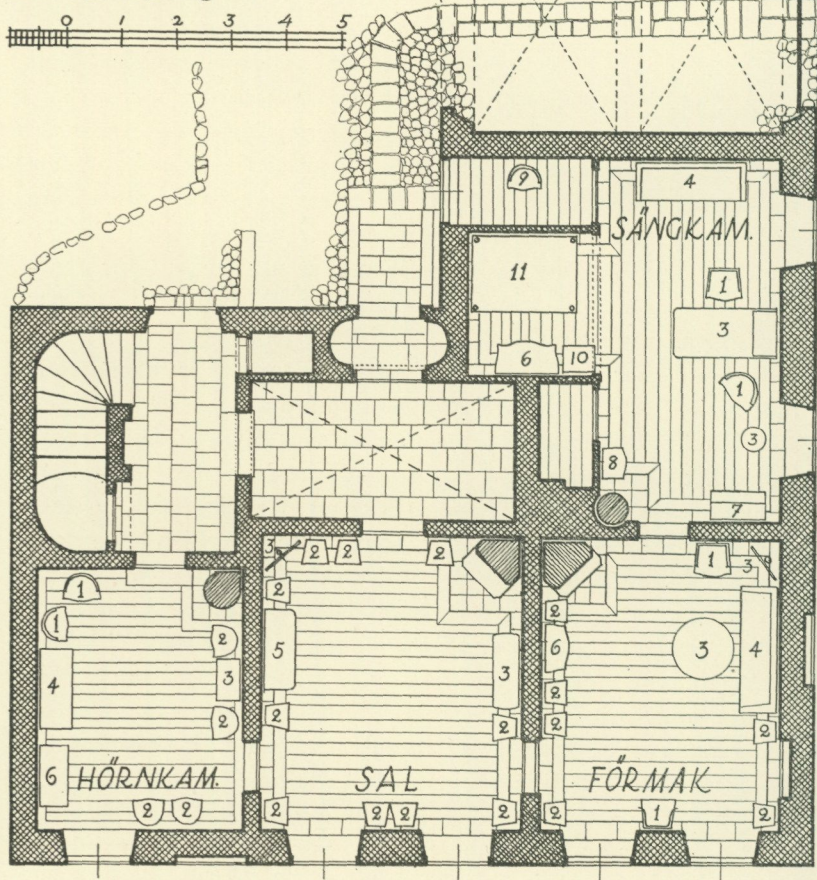

Bild 1. Bottenplan i Tottieska malmgården. 1 Fåtölj. 2 Stol. 3 Bord. 4 Soffa.
5 Skåp. 6 Byrå. 7 Sekretär. 8 "Nattduksbyrå". 9 Nattstol. 10 Taburett. 11 Säng.

TOTTIESKA
MALMGÅRDEN
ÖVERPLAN

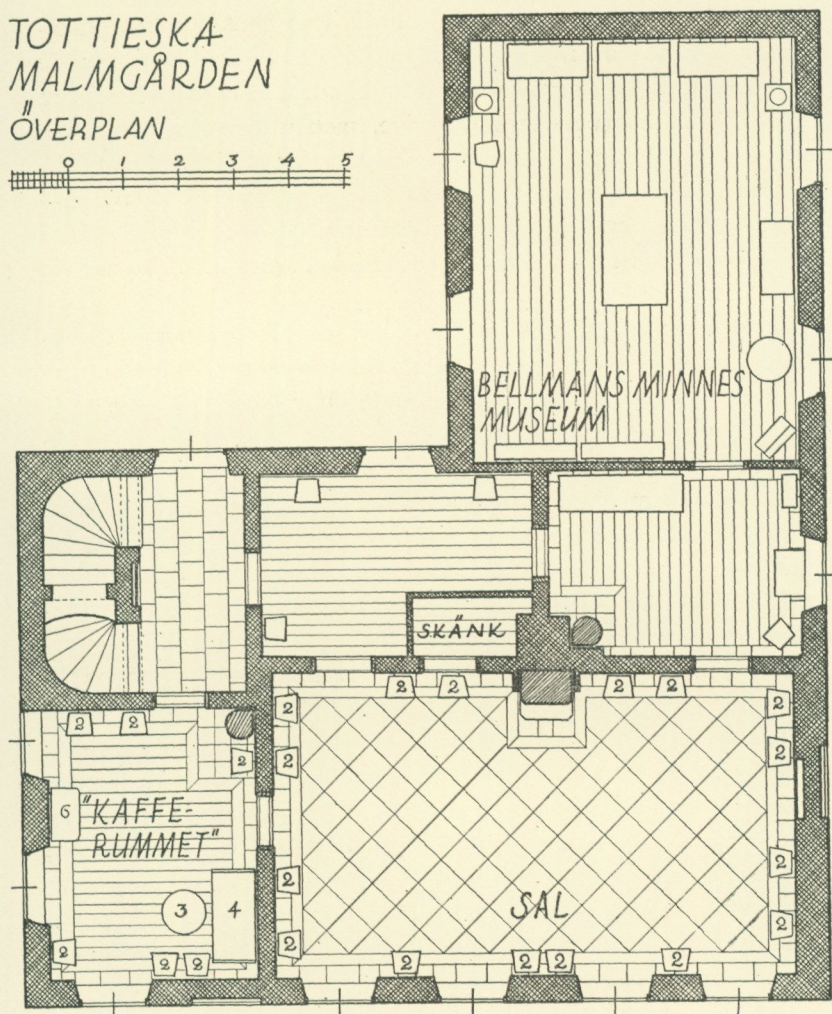
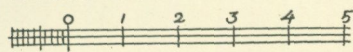

Bild 2. Överplan i Tottieska malmgården. 2 Stol. 3 Bord. 4 Soffa. 6 Byrå. —
Bild 1—2 uppmätning av Gotthard Gustafsson.

Interiörerna äro huvudsakligen utförda i en ganska stram gustaviansk stil, medan detaljer i flera fall vittna om den kvardröjande rokokons rörliga formgivning. De mörka träslagen äro visserligen sällsynta i det gustavianska Sverige, men utförandet, ornamentiken och målningen äro typiskt svenska, för att inte säga stockholmska. Inredningarnas konstnärligt höga kvalitet och detaljernas utformning ha föranlett en gissning, att en av tidens främsta arkitekter, Jean Eric Rehn, varit Charles Totties medhjälpare vid inredningsarbetet.

De förnämsta källorna att anlita vid de olika rummens disponering och möblering voro självfallet de mycket utförliga bouppteckningar, som finnas bevarade både efter Charles Tottie 1776 och efter hans änka, fru Maria Arfwedson 1791. Värderingsmännen ha i båda fallen gått ur rum i rum och noterat varje möbel, ibland också med kortfattade beskrivningar av material o. s. v. Vad som frapperar redan vid den första genomläsningen av dessa urkunder, är rikedomens på mahognymöbler. Visserligen äro mahognymöbler ingalunda ovanliga här i landet under 1780-talet och senare, varför det i och för sig kan vara naturligt att möta dem i ett inventarium från 1791. Men samma mahognymöbler funnos till största delen på sina platser redan 1776 och böra alltså ha tillhört malmgårdens ursprungliga uppsättning från början av 1770-talet. Och vid denna tidpunkt voro mahognymöbler relativt sällsynta i vårt land. De ljusmålade möblerna dominerade som bekant, och då man använde ädla träslag, såsom i byråar, skåp etc., föredrog man i de flesta fall valnöt, buxbom, rosenträ och andra blondare träslag framför den mörka mahognyn. En mycket enkel förklaring skulle vara, att värderingsmännen varit okunniga och kallat alla ädla träslag för mahogny. Men de synas tvärtom ha haft god varukännedom, eftersom de skilja mellan mahogny, cederträ, valnöt och al.

Det enda land i Europa, där man under hela 1700-talet oberoende av alla stilriktningar använde mahognymöbler och där de mörka träslagen alltid dominerat i möbler och inredningar, är England. En naturlig förklaring skulle då vara, att Charles Tottie hade skaffat sig möbler från England, och faktiskt finns det

mycket, som talar för en sådan teori. Först och främst tillhörde Tottie en engelsk släkt. Hans fader, Thomas Tottie, som var av skotsk börd, flyttade till Sverige 1688, och Charles Tottie synes i sin handelsrörelse speciellt ha upprätthållit förbindelser västerut. Genom gifte var han befryndad med släkten Arfwedson, som också idkade handel med England och Amerika. Den unge Carl Christoffer Arfwedson kom 1765 till Charles Totties kontor efter att ha utbildat sig i England. Det var han, som senare tillsammans med Charles Totties äldste son Anders grundade det berömda handelshuset Tottie & Arfwedson.

Att familjen Tottie länge upprätthöll förbindelserna med sitt gamla moderland visas bäst därav, att Charles Totties brorson, som även han hette Charles, under många år var svensk generalkonsul i London. Det finns f. ö. en liten detalj i malmgårdsinventariet, som tyder på engelskt inflytande, nämligen benämningen "kafferummet".

Om alltså familjen Totties relationer till England synas ha varit tillräckligt livliga för att motivera ett dominerande engelskt inslag i Charles Totties hem, kan man med visst fog anmärka, att ett sådant hem bör ha varit sällsynt och kanske rent av enastående i det gustavianska Stockholm med dess starka franska orientering. Fråga är dock, om inte det franska kulturinflytandet, som givetvis dominerar Sverige under rokokon och den gustavianska tiden, alltför mycket fått överskugga det faktum, att vi under en stor del av 1700-talet hade en mycket livlig förbindelse med England. När professor Johan Gotthenius 1774 gör en förteckning över svenskar i London, uppräknar han ett trettiootal namn på landsmän, vilka som handelsmän, vetenskapsmän eller hantverkare vunnit framgång i London. Han påpekar, att det dessutom finnes en myckenhet svenska hantverkare, som ej kunna namnges, men som representera de mest skilda yrken: snickare, guldsmeder, repslagare, urmakare, skräddare m. fl. Hur mycket denna personliga kontakt med England betytt för Sverige och svenskarna är ännu i stort sett outrett. För vår del kan det räcka att påpeka det ofta omvittnade faktum, att man även under den höggustavianska tiden kan skönja en engelsk-holländsk påverkan

inom svensk möbelkonst. Det har t. o. m. konstaterats en speciell västsvensk stil av engelska möbeltyper. Men sedan man funnit, att de "västsvenska" stolarna ofta äro försedda med Stockholms-signaturer, torde man få inränga dem bland allmänt svenskt kulturgods. Är det inte rimligt, att detta engelska inflytande varit störst inom den samhällsklass Charles Tottie tillhörde, den förmögna bourgeoisin med livliga handelsförbindelser och personlig kontakt med England? Det Tottieska hemmet skulle i så fall få en större allmängiltighet.

Som författaren redan tidigare nämnt i sin skildring av Tottieska malmgården i Fataburen 1931, har Charles Tottie importerat virket till sina rumsinredningar från Västindien, d. v. s. Kuba, och låtit tillverka dem här hemma. Hans båda svågrar, Abraham och Jakob Arfwedson, fingo inom parentes sagt redan 1745 privilegium på ett Västindiskt kompani, och firman Tottie & Arfwedson bildade 1781 det andra Västindiska kompaniet. Naturligtvis är det möjligt, att Tottie på samma sätt importerade mahognyträ även till sina möbler för att sedan låta Stockholms-nickare tillverka dem. Men eftersom malmgårdens inventarier sedan mer än ett sekel äro skingrade för alla vindar, är det nu omöjligt att bevisa eller vederlägga en sådan hypotes. Vi få nöja oss med att konstatera, att det hittills varit omöjligt att finna några mahognymöbler från denna tid, vilka med säkerhet kunna sägas vara tillverkade i Stockholm. Däremot har det visat sig relativt lätt att ur Nordiska museets egna förråd och på auktioner eller i antikhandeln under de gångna fem åren samla ett möbelbestånd, som ganska väl stämmer med bouppteckningarnas uppgifter. Kanske någon läsare finner det förvånansvärt, att Nordiska museet måste köpa saker för att möblera ett hus som detta. Räcka inte museets magasin till för att fylla både detta och åtskilliga andra byggnader? Tyvärr är den stora tilltro till museets outtömliga förråd, som man möter på många håll, oerhört överdriven. Samlingarna äro onekligen rika och belysa på ett ganska fylligt sätt den svenska möbelkonstens utveckling från 1500-talets slut till våra dagar. Men för att möblera ett hus någorlunda tidsriktigt krävs det många likartade saker, något som ett museums

typsamling mera sällan kan åstadkomma. Det krävs bl. a. mängder av stolar. Ett halvt dussin stolar förefaller nästan ha varit medeltalet i ett rum på 1700-talet. I matrum och festsalar sväller antalet gärna ut till ett eller två dussin.

Om vi efter denna något omständliga inledning bege oss ut på en rundvandring i Tottieska malmgårdens rum med bouppteckningarna i handen, skola vi, trots de ovan utlovade överensstämmelserna, i flera av rummen finna avvikelser från de gamla papperens uppgifter. Givetvis beror detta ej på några försök att korrigera verkligheten, utan det är av olika orsaker nödtvungna förändringar, som vidtagits. I matsalen, eller för att tala bouppteckningsspråk "salsrummet i nedra våningen", står ett stort skänkskåp av valnöt, medan bouppteckningarna ange mahogny såsom material. Detta mahognyskåp torde av allt att döma ha varit betydligt mindre och har troligen stått i ett hörn, kanske som pendang till kakelugnen. Något sådant skåp ha vi emellertid ej kunnat uppleta, och man får därför nöja sig med att konstatera, att det skåp som nu står i rummet, ett mästerstycke från 1754, passar bra i miljön, bild 4. Raden av salsstolar fyller bouppteckningens fordran att ha "korgsäten", d. v. s. rottingsits. Kanske någon invänder, att de äro väl gamla i detta gustavianska hem. De äro av engelsk härkomst och kunna dateras till 1700-talets förra hälft. Men är det inte naturligt, att ett hem har anknytning bakåt i tiden och inte är möblerat alltför doktrinärt stilriktigt? Gården Äs i Södermanland, som byggdes obetydligt tidigare än malmgården, har i sin mahognypanelade matsal haft snarlika stolar av engelsk typ med rottingsits. Verkligheten tyckes således styrka arrangemangets riktighet. I ett hörn av matsalen står ett runt fällbord, som i Charles Totties bouppteckning kallas "ett litet runt matbord av mahogny". I änkans bouppteckning karakteriseras det emellertid som "ett litet runt fällbord" och bör alltså ha varit av just denna typ, även om man numera ej är benägen att betrakta sådana pjäser som matbord, bild 4. Utefter ena sidoväggen står ett mera fullvuxet matbord, också det av mahogny och försett med två halvrunda klaffar. De två tillsatser till matbordet, som bouppteckningen 1791 talar om,

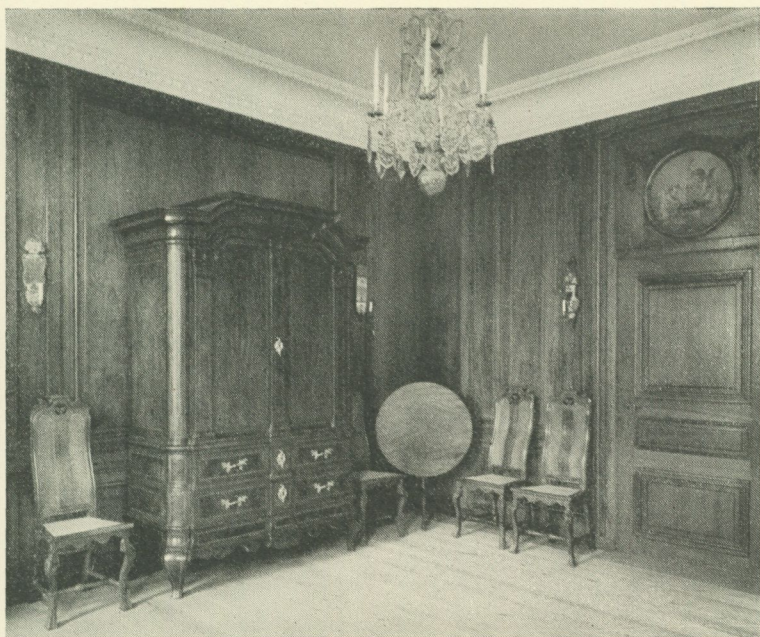

Bild 4. Matsalen, "salsrummet i nedra våningen", i Tottieska malmgården. Det stora skåpet är ett mästerstycke från 1754.

ha vi dock ej kunnat anskaffa. Att matborden under 1700-talet i allmänhet voro slagbord och att de inte gärna placerades mitt på golvet, därom vittna både gamla bilder och en del litterära belägg. Sålunda skildrar Ellen Jolin matsalen i ett gammaldags borgarhem i Stockholm 1848: "Möblerna i detta slottsliknande rum utgjordes blott av en oändlig rad betsade björkstolar med rottingsits och ett väldigt vitmålat slagbord, som efter varje måltid flyttades tillbaka till sin plats i samma rad som stolarna." Jämför också bild 3.

I förmaket domineras möbleringen (i bouppteckningarna) av ett helt dussin "mahogene stolar med tagelsäten". Efter- som de noteras redan 1776, är det sannolikt, att de varit av den typ, som nu finnes här, nämligen i Chippendalestil. Tyvärr finns det ännu blott sex stolar och en fåtölj. En mahognysoffa

har det varit alldeles omöjligt att anskaffa. Nu står här i stället en soffa av en ganska originell typ, fanerad med valnöt och försedd med lådor i sargen. Den har i enlighet med bouppteckningens uppgift gula damastdynor, och vid dess sida står "en gl. Lännstol med grönt Chagg". I detta rum varierar möbleringen starkt i de båda bouppteckningarna. Inventariet 1776 är spartanskt — endast tolv stolar och ett spelbord utom länstolen — och man får närmast intryck av att rummet tillfälligtvis varit berövat en del av sina möbler. Därför har i detta fall den senare inventarieförteckningen från 1791 följts. Bouppteckningens lilla mahognybyrå motsvaras sålunda av en liten rokokobyrå, vars faner faktiskt har mahognyns dunkelbruna färg. De båda familjeporträtten i pastell, försedda med gröna sidenförhängen, ha ersatts av två oljemålade porträtt, varav endast det ena kan rubriceras som familjeporträtt, det föreställer husets herre själv och är en kopia av det porträtt, som tillhör Brandförsäkringskontoret och som Per Krafft d. ä. signerat 1776. Det ger en briljant karakteristik av ett ansikte, som är allt annat än konventionellt vackert, men vars intelligenta uppsyn tycks ha intresserat konstnären. Till slut finnes här ett runt mahognytebord, en svensk bordstudsare, en spegel och en liten glasljuskrona. De åtta spegellampetter, som prytt väggarna, har det däremot ej varit möjligt att anskaffa. Det kan förtjäna påpekas, att det endast är i sällskapsrummen, som man har ljuskronor och lampetter, i bostadsrummen tycks man ha nöjt sig med ljusstakar.

De målade papperstapeter, som en gång prytt den Tottieska sängkammaren, voro för längesedan försvunna, när huset flyttades till Skansen, och de ha därför, som tidigare nämnts, ersatts med målade tapeter från ett annat samtida Stockholms hem. Det är en ljusare färgskala och en livligare rytm som möta, när man från förmaket med dess högtidliga mahognyinredning stiger in i sängkammaren, som också vänder sig mot ett soligare och ljusare väderstreck, bild 5—6. Med sin rika rokokooramentik kan rummet ganska väl illustrera det krav på omväxling och stegring i rummens dekorativa prakt, som 1700-talets arkitekturteoretici brukade ställa. "De första rummen böra vara mindre prydda än de senare",

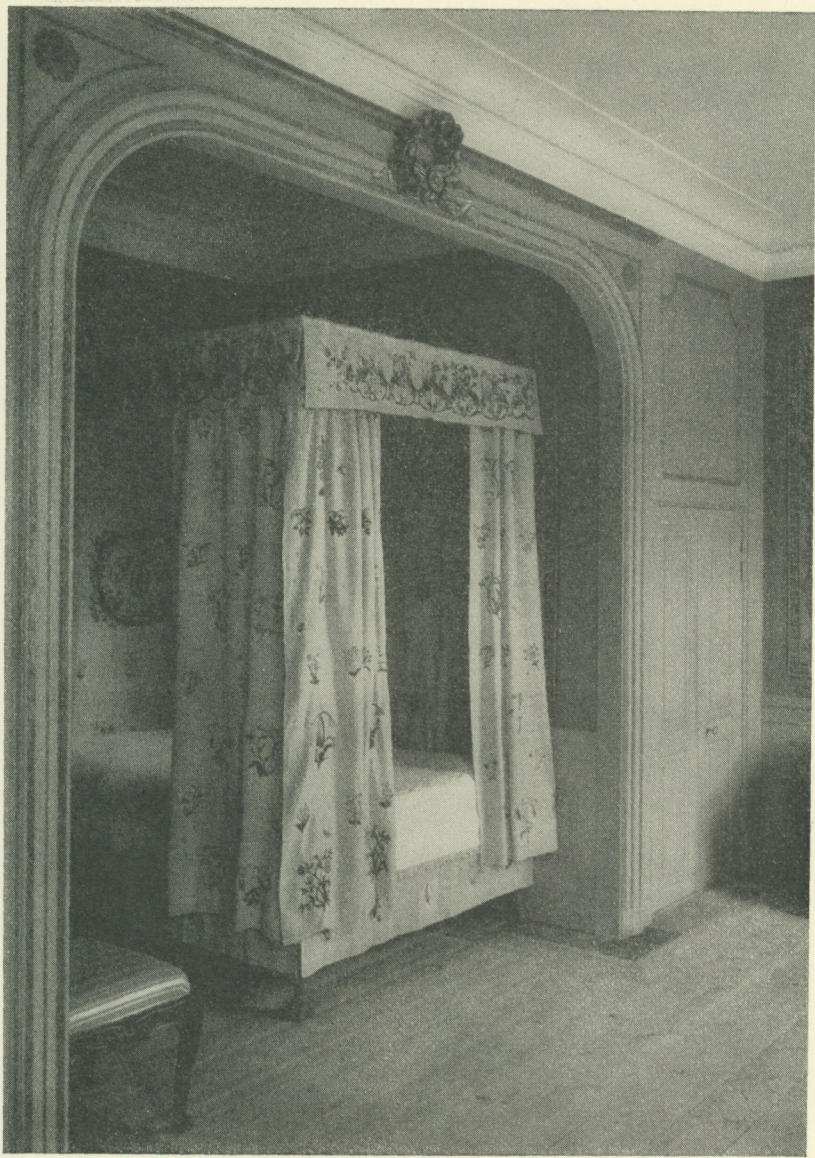

Bild 5. Sängkammaren med sin alkov i Tottieska malmgården.

Bild 6. Sängkammaren i Tottieska malmgården. Skrivbordet är med all sannolikhet samma bord som Charles Tottie själv en gång begagnat. Vid jämförelse med vidstående bild verkar detta rum givetvis tomt och obebott. Men man bör komma ihåg, att Tessins hem var ovanligt rikt; att där funnos flera böcker, tavlor och småföremål än i kanske något samtida svenskt hem.

Bild 7. Ulla Sparre, gift Tessin, i sitt kabinett på Åkerö. Akvarell av O. Fridsberg. Bakom grevinnan Tessin det hörnskap med naturalistiska målningar, som Fridsberg målat efter Carl Gustaf Tessins anvisningar. Märk överensstämmelsen i typ med möblerna i den Tottieska sängkammaren å föregående sida. Efter Sigrid Leijonhufvud, Carl Gustaf Tessin och hans Åkerökrets.

skriver sålunda arkitekten Carl König i sin "Inledning till mekaniken och byggnadskonsten" 1752.

Förmodligen anmärka en del besökare på att den stora sängen, som motsvarar bouppteckningens fyrstolpiga säng med lärftsöverdrag, icke placerats mitt i den stora alkoven, utan skjutits åt sidan i ena hörnet. Den möbleringsplan, som greve F. U. Cronstedt gjort av sin stadsvåning, bild 3, visar emellertid att ett sådant arrangemang kunde förekomma och att man inte ens under den gustavianska tiden alltid hade symmetrin som rättesnöre, utan kunde tillåta sig en mera fri och behovsmässig möblering. Denna placering av sängen gör det också möjligt att i rummet få in flertalet av de möbler, som enligt bouppteckningarna skola finnas där. Här ser man sålunda både en byrå, en "liten nattduksbyrå", en soffa och en länstol. Dessutom finner man en sekretär av valnöt i senbarock stil och ett stort, praktfullt svart rokokoskrivbord. Den förra möbeln stämmer bra med bouppteckningens beskrivning: "1 Wallnöte träds mans Bureau med skåp och Spegelglas dörrar", den senare noteras helt enkelt som "1 Swart skrifbord". Det nuvarande skrivbordet är också med stor sannolikhet detsamma som bouppteckningen beskriver, ett stort svartmålat rokokobord med en djärvt svängd hutch och elegant ciselerade bronsbeslag. Det är en praktpjäs, som otvivelaktigt har utgått från någon av de mera namnkunniga snickarverkstäderna i rokokotidens Stockholm. Man kan gissa på Lorenz Nordin, som bl. a. levererat ett liknande men något enklare bord till Stockholms observatorium 1756. Det Tottieska skrivbordet lär enligt traditionen ha följt med sonsonen Carl Tottie till Älvkarleö bruk och har funnits kvar där under den tid då familjen Tamm ägde bruket. Från sterbhuset efter bankdirektör H. S. Tamm har det förvärvats till Skansen. Skrivbordet och sekretären påminna också om att sovrummen i äldre tider ofta voro ägarnas privata arbetsrum, framför allt tydligen av det enkla skälet, att man härigenom vintertid sparade bränsle. Strängt taget borde en 1700-talsvåning utom sal, förmak och sängkammare också innehålla ett kabinett, "petite pièce d'un appartement, consacrée à l'étude", jämför bild 3 och interiören, bild 7. Men

i vårt land ser man ofta, både i stadsvåningar och på herrgårdar, att kabinettet bortfaller. Sängkammaren får då övertaga rollen av studerkammare och arbetsrum. I sängkammaren finns också ett litet enkelt, järnbeslaget reseschatull av ek, som rymmer några vackert graverade brännvinsflaskor och glas. Enligt traditionen har schatullet tillhört Charles Tottie och sedermera använts inom firman Tottie & Arfwedson. Till Skansen har det skänkts av auditör C. J. Ulrich.

Det återstående rummet i bottenvåningen, "hörnkammaren innanför salen", har haft en ganska enkel möblering, som man kunnat följa nästan efter bokstaven. Där finnas, liksom 1776, en byrå, en liten spegel, sex stolar, bord, kanapé (soffa), bordstudsare och två potpourrikrukor. Men väggarna äro nu nästan tapetserade med tavlor på ett sätt, som visserligen är fullt 1700-talsmässigt, men varom ingenting finnes nämnt i de Tottieska bouppteckningarna. Möjligen har ett av rummen i övre våningen tett sig ungefär på detta sätt. Där funnos nämligen fyra stora och åtta små porträtt samt elva kopparstick "med glas över". Men i detta rum är tavlornas antal icke mindre än 45. Skansen har här valt att illustrera ett arrangemang, som tydligen var ganska vanligt under 1700-talet, jämför bild 8 och 9. Tavlor — målningar och kopparstick i skön blandning — koncentrerades gärna till något rum, som saknade boaseringar eller målade väggfält, och de fingo där trängas på ett gallerimässigt sätt. Förebilder finnas i ett flertal avbildningar från svenska 1700-talshem. Självfallet har man dock haft svårt att uppnå den enhetlighet i format och ton och den rytmiska fördelning mellan tavlor av olika format, som en äldre tid tyckes ha strävat efter.

I övre våningen är det endast två rum, som ha sin gamla inredning fullt bevarad: salen och kafferummet — det Tottieska hemmets "festvåning" (jämför bilderna i Fataburen 1931). Båda rummen ha boasering av cederträ med infällda målade väggfält, i salen strama och luftiga ruinlandskap i Giovanni Panninis stil, i kafferummet släta, rosa fält med naturalistiskt återgivna blomstergirlander.

Stora salens möblering ger ganska klart vid handen dess karaktär

Bild 8. Interiör från Tistad, Södermanland. Detalj ur teckning av F. W. Hoppe från omkring 1770. Foto Nordiska museet.

Bild 9. Interiör från "hornkammaren innanför salen" i Tottieska malmgården.
Jämför tavelarrangemanget med vidstående bild!

av festsal, bild 11. Här stå endast ett och ett halvt dussin mahognystolar rättade längs väggarna, lämnande plats åt kontradansens svängande par och redo att rycka fram, då fällborden med sina skivor tas fram och dukas "med ostindiskt och äkta porcellaine", engelska knivar, blänkande silver och "ritade glas". Då tändas också salens alla ljuskällor, de femton spegellampetterna och kristallkronans dubbla ring. De fladdrande ljusen blänka och gnistra mot glas och kristall och kasta reflexer i den guldtoniga cederns sidenskimrande yta och ruinernas lätt gulnade marmorkolonner. Har man sett rummet i den belysningen, då har man också fått förnimma något av 1700-talets egen stämning. Den verkliga kännaren anmärker kanske här, att en ljuskrona från Karl Johanstiden fått bidra till denna 1700-talsstämning. Men ljuskronan har dock hemortsrätt här, eftersom den funnits på gården åtminstone sedan 1860-talet, då grosshandlaren N. W. Holmström flyttade hit. Enligt uppgift lär den då tillhört malmgårdens inventarier och har måhända funnits här alltsedan den tillverkades för c:a 100 år sedan.

Vid sidan av den stora salen verkar kafferummet nästan som ett dockskåp, bild 10. Väggarnas rosa ton förstärkes av färgen på de sex stolarna och soffan, vilka äro målade ljusröda och dessutom klädda med "rosenrött lärf". Tyget är f. ö. nyvävt efter ett gammalt prov ur museets samlingar. Soffan hör till de få mobiler, som verkligen härstamma från det Tottieska hemmet, och har skänkts till Skansen av två ättlingar till Charles Tottie, fröknarna Viran och Margit Blomberg. Enligt en muntlig tradition, som man knappast har anledning att betvivla, skulle soffan härstamma just från malmgården. Även om dess individualitet är för litet utpräglad för att den skall kunna identifieras i någon av bouppteckningarna, finns ju alltid möjligheten, att den verkligen stått i just detta rum. I detta rum kunna vi verkligen konstatera, att bouppteckningens uppgifter stämma i varje detalj. Mellan fönstren står en liten elegant "mahogonie Kläd Bureau", och därovan hänger en "spegel med förgylld ram". På byrån finna vi en "bordstudsare, form av ett Leijon", en fransk rokokopjä, där det rytande lejonet mera har karaktär av en skäl-

Bild 10—11. Kafferummet och salen i Tottieska malmgården.

lande pudel. Dessutom står där en "pourperie Kruka af Mariaeborgs". Framför fönstren hänga också "tre par hwita släta Bomulls lärfts gardiner". Det är, som den skarpsynte iakttagaren själv märker, i hela huset endast i stora salen och kafferummet, som fönstren äro försedda med gardiner — i salen voro de rutiga och av nettelduk.

Onekligen är det lockande att spekulera över hur den gamle Charles Tottie själv skulle bedöma sitt återuppståndna hem på Skansen. Kanske skulle han vara ganska nöjd med att han slipper stå staty i juste-au-corps och knäbyxor i någon undanskymd parkvrå eller som gipsbyst blicka ut över en ödslig och sällan använd sessionssal. Nog borde det vara angenämare att ha sitt äreminne i form av ett personligt färgat och vackert hem, det hem, som han skattade så högt att han gjorde det till fideikommiss. Säkert skulle han känna sig väl till mods i de gamla välkända interiörerna, även om han skulle ogilla en del av möbleringen. Han skulle kanske tycka, att våra försök att tolka inventarielistorna varit naiva och dumma, han skulle kanske ogilla vår smak och vårt sätt att möblera. Men ett är säkert: när han stigit in i de rum, där nu Bellmansmuseet residerar, skulle hans blickar söka dörrkarmen, och då skulle hans grovskurna drag lysas upp av ett varmt och soligt leende. Där stå ju alltjämt blyertsstrecken från den dag, då hans barn och deras kusiner Christoffer och Jacob Arfwedson mätte längden med sträckta halsar och hälarna snuddande vid golvet för att söka nå upp till de sex fot, som hans farfar Jan hade mätt i strumplästen. Men även den längste, Jacob Arfwedson, hade stannat nästan en tvärhand under. Och sedan kommo de tripp, trapp, trull: Anders, Carl Christoffer, Thomas och Hedvig.